

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 35:338.1

Н. С. Криштоф,

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри економічної політики та врядування, Національна академія державного управління при Президентові України

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ: НАПРЯМИ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМ

Стаття присвячена обґрунтуванню напрямів структурних реформ у контексті здійснення державної політики України в економічній сфері. Наголошується, що формування і реалізація державної політики в економічній сфері є актуальною науково-практичною проблемою державного управління, адже структура економіки постійно змінюється, а успішний розвиток значною мірою залежить від темпів структурних зрушень і їх пристосування до вимог ринкової економіки.

Проаналізовано виклики економічного характеру, що постали перед Україною на сучасному етапі розвитку. Приділено увагу формуванню макроекономічних пропорцій, збереженню і розвитку науково-технічного потенціалу, формуванню енергозберігаючої моделі розвитку економіки, створенню ефективних регіональних, галузевих і міжгалузевих структур економіки.

Ключові слова: державна політика, економічна сфера, структурні реформи, механізми, державне управління.

N. S. Kryshstof,

Ph.D of Sciences in Public Administration, Associate Professor of the Department of Economic Policy and Governance, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

STATE POLICY OF UKRAINE IN THE ECONOMIC SPHERE: DIRECTIONS OF STRUCTURAL REFORMS

The article is devoted to substantiation of directions of structural reforms in the context of implementation of the state policy of Ukraine in the economic sphere. It is noted that the formation and implementation of state policy in the economic sphere is an actual scientific-practical problem of public administration because the structure of the economy is constantly changing,

© Криштоф Н. С., 2017

and successful development depends to a large extent on the pace of structural changes and their adaptation to the requirements of a market economy. In the article the economic challenges facing Ukraine at the present stage of development are analyzed. The attention is paid to the formation of macroeconomic proportions, the preservation and development of scientific and technical potential, the formation of an energy-saving model of economic development, the creation of effective regional, sectoral and inter-sectoral economic structures.

Key words: state policy, economic sphere, structural reforms, mechanisms, public administration.

Н. С. Крыштоф,

кандидат наук государственного управления, доцент кафедры экономической политики и управления, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА УКРАИНЫ В ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СФЕРЕ: НАПРАВЛЕНИЯ СТРУКТУРНЫХ РЕФОРМ

Статья посвящена обоснованию направлений структурных реформ в контексте осуществления государственной политики Украины в экономической сфере. Отмечается, что формирование и реализация государственной политики в экономической сфере является актуальной научно-практической проблемой государственного управления, ведь структура экономики постоянно меняется, а развитие в значительной степени зависит от темпов структурных сдвигов и их приспособления к требованиям рыночной экономики.

Проанализированы вызовы экономического характера, которые появились перед Украиной на современном этапе развития. Уделено внимание формированию макроэкономических пропорций, сохранению и развитию научно-технического потенциала, формированию энерго-сберегающей модели развития экономики, созданию эффективных региональных, отраслевых и межотраслевых структур экономики.

Ключевые слова: государственная политика, экономическая сфера, структурные реформы, механизмы, государственное управление.

Постановка проблеми. Формування нової господарської парадигми на світовій арені, складні й неоднозначні глобалізаційні процеси суттєво вплинули на міжнародний поділ праці та характер економічних зв'язків, що знайшло свій прояв у структурних трансформаціях національних економік. Проблематика структурних ре-

форм (як у теоретичному плані, так і в практичному вимірі) набуває все більшої актуальності і для нашої країни, що пов'язано з нагальною потребою якісного оновлення економічної системи на основі реалізації ефективної економічної політики. Також слід враховувати, що системних реформ очікують від України й міжнародні партнери, проте якщо внаслідок внутрішніх структурних трансформацій не відбудеться кардинальних змін, ні європейська інтеграція, ні зовнішня фінансова допомога накопичених проблем не розв'яжуть. А російська агресія та воєнне протистояння на Сході країни, посилення кризових явищ у різних сферах життєдіяльності ще більше увиразнюють цю проблему, тож вона потребує якнайпильнішої уваги науковців та практиків у галузі державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави говорити про значну увагу науковців до тематики формування та реалізації державної політики України в економічній сфері, планування та здійснення структурних реформ. Так, суттєві напрацювання у цьому питанні має Інститут економіки та прогнозування НАН України [1]. Вагомим є також доробок фахівців із Національної академії державного управління при Президентові України та її регіональних інститутів [2–4], що свідчить, зокрема, і про становлення та розвиток державно-управлінської науки.

Так, фахівці обґрунтовано зазначають, що нова роль держави спричинена суперечностями глобалізації світового господарства та фінансових ринків; підміною національних інтересів інтересами домінуючих на політичному Олімпі фінансово-промислових груп; маргіналізацією окремих представників політичної еліти; екстремізмом і міжнародним тероризмом. При цьому, з огляду на сучасний глобалізаційний процес, головний чинник забезпечення конкурентоспроможності української економіки вбачається в активній державній політиці, спрямованій на створення ефективних регуляторних механізмів поєднання приватних і державних інтересів [3]. На нашу думку, не зайвим було б зробити наголос і на суспільних інтересах. До цього, принаймні, спонукають державно-управлінську еліту громадсько-політичні події останніх років в Україні.

Структурна політика розглядається переважно як свідомі дії суб'єкта регуляторного впливу, спрямовані на усунення негатив-

них проявів існуючих диспропорцій та активізацію “точок зростання” для забезпечення сталих і збалансованих темпів розвитку національної економіки та окремих її складових. А структурні зрушення, на думку науковців, є відображенням результативності структурної політики попередніх періодів та вихідною базою для її коригування з урахуванням умов, що змінилися [4, с. 20]. Зазначимо, що структурні зрушення часом можуть відбуватися і всупереч розробленим владним стратегіям та запланованим і реалізованим (чи декларованим) планам заходів, адже прикладів синергетичних ефектів у цій царині є достатньо, навіть у тих країнах, де економічна ситуація вважається стабільною.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Віддаючи належне значущості наукового доробку як економістів, так і фахівців з державно-управлінської проблематики, усе ж слід наголосити на необхідності розвитку досліджень щодо особливостей здійснення структурних реформ на сучасному етапі економічних трансформацій в Україні, меж і можливостей державного впливу на ці процеси.

Тож **метою статті** є обґрунтування напрямів структурних реформ у контексті здійснення державної політики України в економічній сфері.

Виклад основного матеріалу. У Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020”, схваленої Указом президента України ще на початку 2015 р., йдеться про забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя [5]. У документі передбачено, що Україна має стати державою із сильною економікою та з передовими інноваціями. Зазначається, що для цього, передусім, необхідно відновити макроекономічну стабільність, забезпечити стійке зростання економіки, створити сприятливі умови для ведення господарської діяльності та прозору податкову систему.

Нині ж, як справедливо наголошують фахівці, якість структури української економіки перебуває на рівні 1970-х рр. таких країн, як Іспанія, Італія, Великобританія та Німеччина [2, с. 182]. При цьому значна частина економіки продовжує перебувати в тіні. Бюджет не отримує суттєвих надходжень, які повинен би одержувати навіть за нинішньої структури економіки. Натомість люди, які

утримують владу і контролюють левову частку наявного виробництва, можуть уникати оподаткування, виводити свої прибутки в офшори [6, с. 374]. Відтак маємо різке розмежування суспільства за майновим станом; для основної маси населення України характерним є падіння рівня життя. Середньомісячний наявний дохід в Україні в 3-му кварталі 2016 р. впав до 121 дол. США, а частка заощаджень у видатках становить лише 3,1%. Це знекровлює економіку та дестабілізує соціально-політичну ситуацію в країні. Українці фактично виживають, витрачаючи на їжу майже 40% доходів, тоді як європейці – лише 13%.

“Родимою” плямою “української бідності”, поряд з обвальним зниженням рівня життя та рівнів державних соціальних гарантій, соціально-небезпечним розшаруванням населення, є надвисокий рівень “патерналізму”, коли для порятунку своїх громадян держава обмежує індивіда в засобах (скорочення малого і середнього бізнесу), що спричиняє невпевненість у завтрашньому дні, протестність та політичну експлуатацію відчуття гостроти проблеми [7, с. 120].

Серйозним викликом є і високий рівень безробіття, що зменшує продуктивність економіки та знижує купівельну спроможність населення. За офіційними даними (МОП), безробіття сягає 9,6% (серед молоді – 25%) працездатного економічно активного населення, або 1,7 млн осіб, а за рахунок “прихованої компоненти” (у тому числі неповний робочий день, відпустки за власний рахунок) є ще більшим.

Негативним чинником є дефіцит інвестицій, у тому числі прямих іноземних, вітчизняних приватних та державних інвестицій. У результаті багаторічної низхідної динаміки капітальних інвестицій рівень валового нагромадження основного капіталу – інвестицій в майбутнє економіки – в 2016 р. скоротився до 15% від ВВП (при 19% в ЄС та понад 25% в країнах, що розвиваються).

Наявне падіння експорту, яке спричинене не лише військовою агресією проти України і втратою російського ринку, а й значною мірою – відсутністю дієвої урядової промислової й торговельної політики. Має місце макрофінансова нестабільність та зовнішня фінансова залежність, викликана негативним сальдо торговельного балансу протягом останніх 10 років; шоковою деваль-

вацією національної грошової одиниці; надмірним навантаженням державного і гарантованого державою боргу (переважно зовнішнього) на економіку країни та непомірними бюджетними видатками на його обслуговування (14% видатків Держбюджету – 2017 – друга найбільша стаття держвидатків після фінансування пенсій).

Окремо слід сказати і про енергетичну неефективність та імпортозалежність. Енергоємність одиниці ВВП України вдвічі вища за Чехію, втричі за Польщу і вп'ятеро за Сінгапур. При цьому третину енергоносіїв Україна імпортує. Це суттєво погіршує конкурентоспроможність української продукції на міжнародному ринку.

Ще один виклик – технологічна примітивізація виробництва та експорту, що виражається, зокрема, в низькій частці переробної промисловості у ВВП країни (лише 12% в Україні на фоні 18% в Туреччині та Польщі, 21% у Словаччині чи 30% в Південній Кореї), мізерній частці високотехнологічного експорту (лише 7% від усього товарного експорту в Україні на фоні 9% в Польщі, 15% в Чехії чи 47% в Сінгапурі). Це зумовлює формування в економіці малої доданої вартості та, відповідно, низькі соціальні стандарти.

Крім того, Україна втрачає людський капітал. Уже 25 років поспіль смертність перевищує народжуваність; українці отримали найбільше тимчасових дозволів на проживання в ЄС у 2015 р. – майже 500 000 (а це 1/5 від усіх виданих дозволів). При такому розвитку подій Україна залишається периферійною сировинно-експортною та фінансово-залежною країною і в довгостроковій перспективі.

Беручи до уваги такі тенденції, вчені зазначають, що доцільно одночасно здійснювати структурні реформи за такими напрямками, як: макроекономічний, що передбачає створення ефективного конкурентного середовища через поєднання ринкових інструментів та інструментів державної політики; інвестиційно-інноваційний напрям, що передбачає обґрунтування пріоритетних ініціатив інвестування для структурно-технологічної модернізації економіки та перехід до інвестування найважливіших проектів, підтримку інноваційної діяльності в галузевій науці та впровадження їх досягнень у виробництво; інституційний напрям – найважливішими завданнями якого є інституційно-правове забезпечення структурних трансформацій [1, с. 4].

Певна річ, у своїй сутнісній основі економічна політика зводиться до управління (в широкому розумінні цього слова) ресурсами, насамперед матеріальними і фінансовими, та їх взаємопов'язаним рухом у межах макроекономічного відтворювального процесу. А ключовими завданнями структурної політики держави є подолання диспропорцій, що виникають між окремими сферами, галузями економіки країни, а також регіонами та інституціями і формування на цій основі збалансованої структури національного господарства.

Важливими є розуміння нацією свого гео економічного та геополітичного місця та ролі у світі, а також фундаментальні цінності, на яких будується модель суспільного розвитку країни загалом, та її економічна складова, зокрема (наявні ресурси та оцінка їх достатності для впровадження нової моделі). Реалізація стратегічної мети без ресурсів у кращому разі обмежується виробленням практичних національних проектів, які не будуть втілені в життя.

На наше переконання, країна підійшла до критичної точки, до стану вибору одного із можливих альтернативних сценаріїв розвитку економіки:

- продовжувати розвиватися за існуючою економічною моделлю;

- упроваджувати зміни та реформи у банківській, бюджетній та податковій політиці;

- здійснити кардинальні реформи, спрямовані на трансформацію національної економічної моделі розвитку.

Але щоб правильно обрати одну із можливих альтернатив, потрібно орієнтуватися на певну, уже сформовану й реалізовану у світі модель, яка довела свою ефективність, адекватність та компромісність і при цьому враховує українські цінності та ментальність.

В Україні має бути обраний альтернативний сценарій, якій би передбачав трансформацію національної економічної моделі шляхом реструктуризації її внутрішньої будови. Соціальною основою сучасної економічної моделі має бути середній клас, інтереси якого проявляються в активній політичній поведінці та зміцненні його суспільної ролі в нашій країні.

Нині ж Україна фактично дотримується стратегії, яка відповідає інтересам обмеженого кола владно-бізнесової еліти. Орі-

ентація країни на зміцнення цієї моделі пов'язана із виникненням ризику краху національної економіки. Ситуація набуває критичного стану, коли уже неможливо мовчати чи ігнорувати. Проте навіть правильно висунута стратегічна мета стосовно України – це трансформація національної економічної моделі – у процесі практичної реалізації завжди наражається на стримувальні противаги, основними серед яких є наявні можливості, обмежені ресурси та інтереси впливових груп. Тому в досягненні позитивного ефекту від функціонування національної економічної моделі важливу роль відіграватиме пошук компромісів у суспільній системі “потреби – інтереси – ресурси – цілі – результат” [8].

Серед першочергових заходів реалізації реформ мають бути функціональна оптимізація (скорочення дублюючих і зайвих структур), створення ефективної державної системи кризового реагування, залучення іноземних інвестицій та формування ефективної моделі державно-приватного партнерства, запровадження кластерного принципу ротації кадрів. Важливим є зменшення втрат державного бюджету та бізнесу через корупційну діяльність.

У сфері дерегуляції та розвитку підприємництва середньостроковою метою дальших реформ є створення сприятливого середовища для ведення бізнесу, розвитку малого і середнього підприємництва, залучення інвестицій, спрощення міжнародної торгівлі та підвищення ефективності ринку праці. З метою розширення та спрощення доступу українських товарів на ринки держав-членів Європейського Союзу необхідно привести економічну систему у відповідність із європейськими вимогами.

Для підтримки інвестиційної активності та захисту прав інвесторів потрібно забезпечити ефективний захист права приватної власності, у тому числі судовими органами, гармонізувати із законодавством Європейського Союзу положення законодавства України щодо захисту прав національних та іноземних інвесторів і кредиторів, захисту економічної конкуренції, запровадити стимулюючі механізми інвестиційної діяльності виходячи із найкращої світової практики.

Метою податкової реформи є побудова системи, яка є простою, економічно справедливою, з мінімальними затратами часу на розрахунок і сплату податків, створює необхідні умови для сталого

розвитку національної економіки, забезпечує достатнє наповнення Державного бюджету України і місцевих бюджетів. Головними напрямами реформи є перехід від наглядово-каральної функції фіскальних органів до обслуговуючої, що допомагає у нарахуванні та проведенні сплати податків, а не має на меті наповнення бюджету за рахунок фінансових санкцій та переplat; зменшення кількості податків, їх розміру та спрощення порядку розрахунку і сплати; упровадження електронних сервісів для платників податків; зменшення податкового навантаження на заробітну плату з метою її детінізації; удосконалення законодавства України, спрямованого на посилення боротьби зі схемами ухиляння від сплати податків як юридичними, так і фізичними особами, зокрема удосконалення адміністрування податку на додану вартість, формування системи податкового контролю залежно від ступеня ризику в діяльності платників податків, забезпечення відкритості доступу до інформації про сплату податків, удосконалення законодавства з питань трансфертного ціноутворення, упровадження контролю за видатками фізичних осіб.

При цьому відповідальність влади – провести реформи, забезпечити баланс інтересів між громадянським суспільством, державою і бізнесом, прозора та якісно працювати за новими підходами, гарантувати дотримання прав людини.

Висновки. Формування і реалізація державної політики в економічній сфері є актуальною науково-практичною проблемою державного управління, адже структура економіки постійно змінюється, а успішний розвиток значною мірою залежить від темпів структурних зрушень і їх пристосування до вимог ринкової економіки.

Спрямованість державної економічної політики на захист національних інтересів, розвиток економіки, подолання масової бідності та підвищення рівня життя громадян України передбачає наявність пріоритетних напрямів структурних реформ в Україні. Ними є:

- формування макроекономічних пропорцій, притаманних соціально орієнтованій ринковій економіці;

- збереження і розвиток науково-технічного потенціалу, що дасть можливість сформувати економіку підприємницької ініціативи та інновацій, справедливої ринкової конкуренції та інвести-

ційних стимулів, економіку випуску та експорту продукції з високою доданою вартістю;

– зменшення технологічного навантаження на навколишнє середовище, формування енергозберігаючої моделі розвитку економіки, технологічне оновлення виробництва;

– створення ефективних регіональних, галузевих і міжгалузевих структур економіки.

Напрями подальших досліджень. Структурні перетворення економіки передбачають удосконалення невиробничої сфери, здійснення конкретних заходів соціального захисту населення, а в умовах переходу до ринкової економіки розвиток таких галузей, як освіта, охорона здоров'я, житлово-комунальне господарство, культура і мистецтво, фізична культура і спорт потребують особливої уваги держави. І оскільки регулювання структурних зрушень здійснюється за допомогою структурної політики, потребує наукового обґрунтування місця в ній соціально-гуманітарного чинника.

Список використаних джерел

1. Структурні трансформації в економіці України: динаміка, суперечності та вплив на економічний розвиток : наук. доп. / [Л. В. Шинкарук, І. А. Бевз, І. В. Барановська та ін.] ; за ред. чл.-кор. НАН України Л. В. Шинкарук ; НАН України, ДУ “Ін-т екон. та прогнозування НАН України”. – Київ, 2015. – 304 с.

2. Смаглюк А. А. Галузева та технологічна структури економіки України / А. А. Смаглюк // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. / ХарРІДУ НАДУ. – Харків : ХарРІДУ НАДУ, 2015. – Вип. 2 (49). – С. 177–183.

3. Економіка. Суспільство. Влада. Актуальні проблеми державного управління в умовах економічних і суспільних трансформацій : наук. зб. / наук. ред. В. Г. Бодров. – Київ : Псіхея, 2012. – 152 с.

4. Мельниченко О. А. Специфіка структурних зрушень та структурної політики / О. А. Мельниченко, В. М. Миколок // Актуальні проблеми державного управління. – 2012. – № 2 (42). – С. 15–21.

5. Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020” [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

6. Москаленко С. О. Державна фінансова політика: теорія та сучасні проблеми реалізації в Україні / С. О. Москаленко // Державна служба та публічна політика: проблеми і перспективи розвитку : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за між-нар. участю (Київ, 27 трав. 2016 р.) / за заг. ред. А. П. Савкова, М. М. Білінської, С. В. Загороднюка. – Київ : НАДУ, 2016. – С. 373–374.

7. Розпутенко І. В. Цивілізаційний вибір України в умовах глобалізації / І. В. Розпутенко // Вісн. НАДУ. – 2017. – № 1. – С. 112–122.

8. Соскін О. І. Теоретико-методологічні аспекти аналізу національної економічної моделі / О. І. Соскін // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3. – С. 35–46.

References

1. Shynkaruk, L.V., Bevz, I.A., Baranovs'ka, I.V. and others; Shynkaruk, L.V. (ed.) (2015), *Strukturni transformatsiyi v ekonomitsi Ukrainy: dynamika, superechnosti ta vplyv na ekonomichnyy rozvytok: naukova dopovid'* [Structural transformations in the Ukrainian economy: dynamics, contradictions and influence on economic development], DU “In-t ekon. ta prohnouzuv. NAN Ukrainy”, Kyiv, Ukraine.

2. Smahlyuk, A.A. (2015), *Haluzeva ta tekhnolohichna struktury ekonomiky Ukrainy, Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya*, vol. 2 (49), pp. 177–183.

3. Bodrov, V. H. (ed.) (2012), *Ekonomika. Suspil'stvo. Vlada. Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnya v umovakh ekonomichnykh i suspil'nykh transformatsiy, Psikhеya*, Kyiv, Ukraine.

4. Mel'nychenko, O. A., Mykolyuk, V. M. (2012), *Spetsyfika strukturykh zrushen' ta strukturnoyi polityky*, *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnya*, vol.2 (42), pp. 15–21.

5. President of Ukraine (2015), Decree “Pro Stratehiyu staloho rozvytku “Ukrayina – 2020” [About the Strategy of Sustainable Development “Ukraine 2020”], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (Accessed 12 May 2017).

6. Moskalenko, S. O. (2016), *Derzhavna finansova polityka: teoriya ta suchasni problemy realizatsiyi v Ukraini, Derzhavna sluzhba ta publichna polityka: problemy i perspektyvy rozvytku*, National

Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine, pp. 373–374.

7. Rozputenko, I.V. (2017), Tsyvilizatsiynyy vybir Ukrayiny v umovakh hlobalizatsiyi, Visnyk of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, vol. 1, pp. 112–122.

8. Soskin, O. I. (2011), Teoretyko-metodolohichni aspekty analizu natsional'noyi ekonomichnoyi modeli, Aktual'ni problemy ekonomiky, vol. 3, pp. 35–46.

Summary

Problem definition in general and its connection with important scientific and practical tasks. The problem of structural reforms (both theoretically and in practical terms) is becoming increasingly relevant for our country, due to the urgent need for a qualitative reform of the economic system based on the implementation of an effective economic policy. It should be noted that international partners also expect from Ukraine systemic reforms. However, if there will be no fundamental changes as a result of internal structural transformations, neither European integration nor external financial assistance will solve the accumulated problems.

Analysis of recent researches and publications. The scientists of the Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine have significant progress investigating the issue of shaping and implementing the state policy of Ukraine in the economic sphere. Work of specialists from the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine and its regional institutes are also of great importance. Thus, experts reasonably state that the new role of the state is caused by the contradictions of the globalization of the world economy and financial markets; the substitution of national interests by the interests of the financial and industrial groups dominant in the political Olympus; marginalization of individual representatives of the political elite; extremism and international terrorism. However, there is still the need to develop research on the peculiarities of implementing structural reforms at the present stage of economic transformations in Ukraine, the limits and opportunities of state influence on these processes.

The purpose of the article is to justify the directions of structural reforms in the context of implementing the state policy of Ukraine in the economic sphere.

Presentation of main material. As the study has tested, among the main problems of the Ukrainian economy today are the following:

- the quality of the structure of the Ukrainian economy is at the level of the 1970's of such countries as Spain, Italy, Great Britain and Germany. At the same time, much of the economy continues to be in the shadows. So we have a sharp differentiation of society by property status and a declination in living standards for most of Ukraine's population;

- the super-high level of “paternalism” when the state restricts its citizens in means of salvation (reduction of small and medium business), which causes uncertainty in the future;

- high unemployment, which reduces the productivity of the economy and the purchasing power of the population;

- the investment deficit, including direct foreign, domestic private and public investment. As a result, the level of gross accumulation of fixed capital in 2016 fell to 15% of GDP;

- the fall of exports, which is caused not only by the military aggression against Ukraine and the loss of the Russian market, but also largely by the lack of effective government industrial and trade policies. There is macro-financial instability and external financial dependence;

- energy inefficiency and import dependence;

- the technological primitives of production and exports, which is reflected, in particular, in the low share of the processing industry in the country's GDP (only 12% in Ukraine against the background of 18% in Turkey and Poland, 21% in Slovakia or 30% in South Korea), a small share of high-tech exports (only 7% of all commodity exports in Ukraine, against the background of 9% in Poland, 15% in the Czech Republic or 47% in Singapore). This leads to the formation of low-value-added economies and, consequently, low social standards.

In author's opinion, the country has come to a critical point, until the choice of one of the possible alternative scenarios for economic development:

- to continue to evolve under the existing economic model;

- to implement changes and reforms in banking, fiscal and tax policies;

– to undertake radical reforms aimed at transforming the national economic model of development.

But in order to choose one of the possible alternatives, it would be reasonable to rely on a model that has already been formed and implemented in the world and proved its effectiveness, while taking into account Ukrainian values and mentality. The middle class should be the social basis of the modern Ukrainian economic model.

Conclusions and perspectives for further research. The direction of the state economic policy in defense of national interests, economic development, overcoming of mass poverty and raising the standards of living of Ukrainian citizens presupposes the availability of priority directions of structural reforms in Ukraine. They are:

– the formation of macroeconomic proportions inherent in a socially oriented market economy;

– preservation and development of scientific and technical potential that will enable to form the economy of entrepreneurial initiative and innovations, fair market competition and investment incentives, the economy of production and export of products with high added value;

– reduction of technological load on the environment, formation of an energy-saving model of economic development, technological upgrading of production;

– creation of effective regional, branch and inter-branch structures of the economy.

The place of the socio-humanitarian factor in the structural transformations of the Ukrainian economy requires further scientific substantiation.